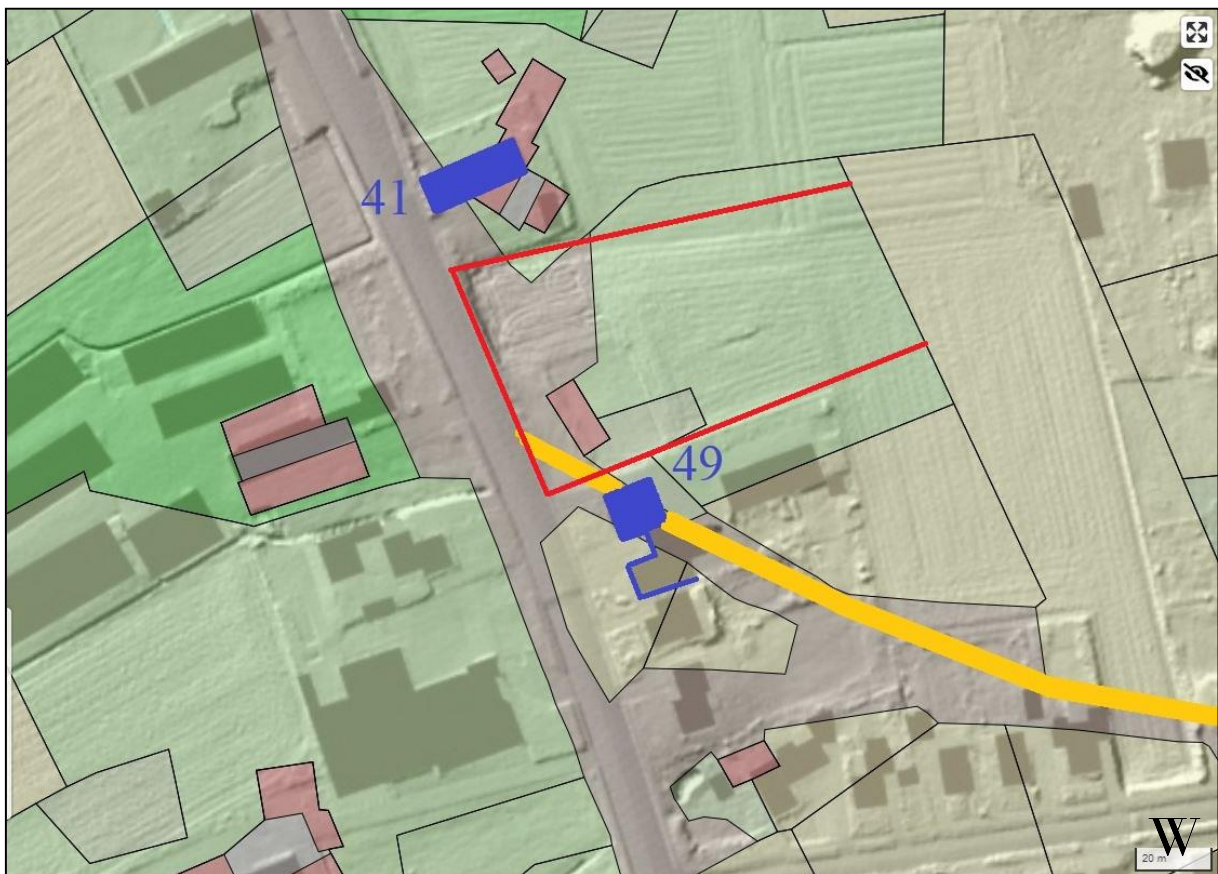

Rapportage archeologische verwachtingswaarden Nederweert Eind 41-49 (2021)

ALFONS BRUEKERS

Voorwoord

Deze publicatie is een uitgave van de Stichting Regionaal Archeologisch BodemOnderzoek (STRABO) te Nederweert die zich ten doel stelt oud(-er) archeologische cultuurhistorisch onderzoeks- en vondstenmateriaal te documenteren en te ontsluiten voor wetenschappelijk onderzoek en algemeen publiek.

Overname van deze rapportage gedeeltelijk of geheel, via welk medium dan ook, is zonder bronvermelding niet toegestaan.

Alfons Bruekers

STRABO | Stichting Regionaal Archeologisch BodemOnderzoek
Kreijel 4
6035 SG OSPEL

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	4
2. Bewoningsgeschiedenis	5
3. Verwachtingswaarden	6
4. Conclusies en samenvatting	9

1. Inleiding

In verband met voorbereidend archeologisch bureau-onderzoek t.b.v. de realisatie van een bouwplan aan de oostzijde van de weg Eind in Nederweert-Eind, heeft STRABO op basis van historische en archeologische documentatie een aantal archeologische verwachtingswaarden geformuleerd. Deze rapportage geeft daarvan een overzicht en draagt daarmee bij aan de effectiviteit van het vooronderzoek onder supervisie van de bevoegde instanties.

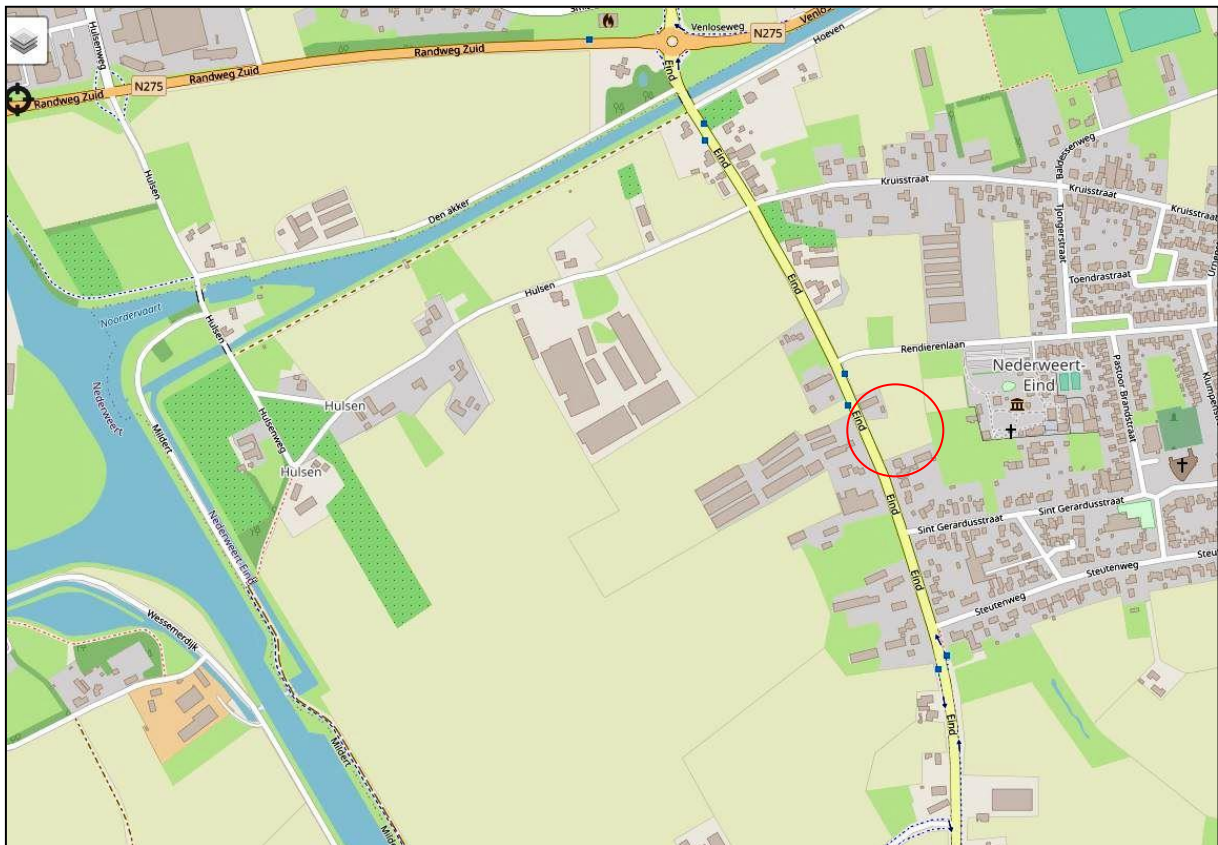

Fig. 1. Ligging van het onderzoeksgebied (hart van de rode cirkel). Ondergrond: www.afstandsmeten.nl.

2. Bewoningsgeschiedenis

Het terrein van onderzoek wordt aan de noordzijde begrensd door de woonboerderij met adres Eind 41, en aan de zuidzijde door een moderne woning met adres Eind 49.

Het noordelijke gebouw, huidige adres Eind 41, heeft een zeer vermoedelijk laat-middeleeuwse oorsprong als boerderij-erf. De bewoning ervan is sedert 1550 archivalisch traceerbaar en zonder onderbrekingen tot in de huidige tijd bekend. Het huidige gebouw, ingericht als woonboerderij, werd ongeveer op de oude plek in 1912 in nieuwbouw gerealiseerd. Daarbij veranderde de oriëntatie van NO-ZW naar overwegend OW.

Aan de zuidelijke kant ligt adres 49, dat is een relatief nieuwgebouwd pand en gesticht op voorheen sinds 1550 met zekerheid onbewoond terrein.

Daar tussenin, en dat is het feitelijke onderzoeksgebied, lag in het zuidelijke deel een boerderij met adres Eind 47, waarvan de stichtingsdatum vrij recent is en vermoedelijk in of kort voor 1790 valt te plaatsen (met zekerheid na 1773). In 1990 bestond de boerderij nog en daarna werd zij afgebroken. De rij lindebomen langs de kant van de weg markeert de locatie van de voormalige boerderij.

Fig. 2. Terreinoverzicht in noordoostelijke richting. Foto: Google Earth.

3. Verwachtingswaarden

Het terrein kent ondanks de kleine omvang een relatief groot aantal archeologische verwachtingswaarden.

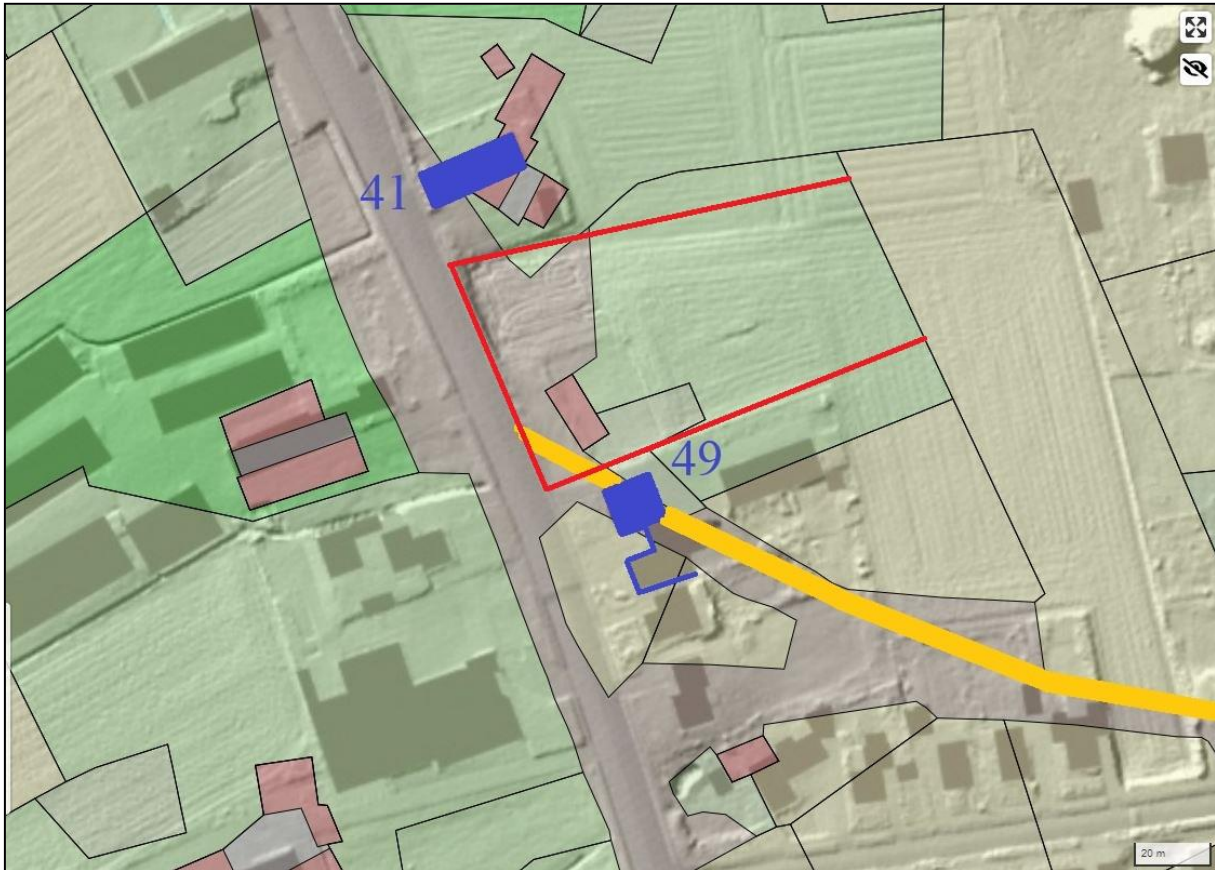

Fig. 3. Gegeofereerde locatietekening. Rode belijning: contour onderzoeksgebied. Zwarte belijning en lichtrode objecten: kadastrale minuutplan van 1840. Blauw: huidige bebouwing met huisnummers. Oranjegeel: veronderstelde (maar niet bewezen) tracé landweer. Ondergrond: AHN-reliëfkaart en aezel.eu-kaart. Montagetekening: Alfons Bruekers.

De verwachtingswaarden zijn als volgt te omschrijven:

1. In de zuidelijke helft van de bedoelde zone zijn de bouwkundige resten (in steenbouw) van de voormalige boerderij Eind 47 te verwachten. Onbekend is met welke grondigheid de afbraak van de boerderij ná 1990 heeft plaatsgevonden. De bodem bevat hetzij nog de oude funderingen en als dat niet zo is mag de ondergrond in elk geval als grondig verstoord worden beschouwd.
2. In het noordelijke deel van het onderzoeksgebied bevinden we ons in de periferie van het boerderij-erf van Eind 41. De in 1912 afgebroken en met andere oriëntatie herbouwde boerderij bevond zich oudtijds pal op de noordelijke begrenzing van het onderzoeksgebied. Te verwachten is dat dus in dat onderzoeksgebied sporen van andere utiliteitsgebouwen in steenbouw van die boerderij bevinden, en/of veel oudere sporen van voorgaande bebouwing (en dan waarschijnlijk in houtbouw) van hetzelfde erf.

3. De uiterste zuidwesthoek van het onderzoeksgebied werd tot ca. 1950 diagonaalsgewijs doorsneden door een landweg. Deze is later haaks verbonden met de weg Eind en heet tegenwoordig St. Gerardusstraat. Die weg is aangelegd op de vermoedelijke plaats van een landweer (verdedings- of beschermingswal). Hoewel de aanwezigheid daarvan op deze plaats niet onomstotelijk is vastgesteld, heeft onderzoek aangetoond dat zowel aan de westelijke als oostelijke zijde van het onderzoeksgebied wel degelijk aansluitende delen van een landweer aanwezig waren of zijn. Ten westen van het onderzoeksgebied is dit ook archeologisch aangetoond en is er sprake van een dubbele gracht met wal. Aan de oostelijke zijde van een enkele gracht met wal. De eerste lijkt op basis van het aangetroffen vondstenmateriaal zeer laat-middeleeuws, terwijl het oostelijke gedeelte op basis van archivalische bronnen in de Tachtigjarige Oorlog kan worden gedateerd.

De ligging van de landweer is nog herkenbaar aan de perceelsgrenzen en de hiervoor benoemde schuinlopende voorganger van de St. Gerardusstraat. Op andere locaties van dezelfde landweer is aangetoond dat deze na slechting in gebruik is genomen als landweg. Dat kán ook hier het geval zijn en in dat geval is de kans om de sporen ervan aan te treffen redelijk klein omdat het tracé dan net buiten het onderzoeksgebied valt. Indien weg en wal naast elkaar hebben gelegen, dan is de trefkans groter. Hoe dan ook lijkt de aanwezigheid van deze oude weg een dempende factor in de verwachtingswaarde van kleinere sporen.

Aanbeveling zou dan ook zijn om in het geval van een booronderzoek met name de zuidelijke zone van het gebied voldoende fijnmazig te onderzoeken, zodat de aanwezigheid van een of meerder greppels van de veronderstelde landweer onomstotelijk kan worden vastgesteld (of uitgesloten).

4. Meer generiek is in het gebied een intensieve sporenrijkdom uit Romeinse tijd en middeleeuwen te verwachten. Dat blijkt uit zowel gedocumenteerd als niet-gedocumenteerd onderzoek ter plaatse, overwegend aan de westzijde (dus tegenoverliggende kant) van de weg Eind. De waarde hiervan zou zijn dat het een bijgestelde indicatie levert van de archeologische verwachtingswaarden van dit gebied aan de rechterzijde van de weg Eind.
5. Verder is in generieke zin op te merken dat zich in dit deel van Nederweert in de vorm van onontpofte projectielen restanten van moderne 'conflictarcheologie' kunnen bevinden. Het bewuste gebied is van medio september tot eind november 1944 niemandsland geweest tussen geallieerde en Duitse legers en zeer intensief gebombardeerd en met granaatvuur beschoten geweest. Ook loopgraven en schuttersputjes langs de flank van de weg Eind horen tot de te verwachten bodemsporen in dit gebied en zijn ook bij archeologisch onderzoek in de omgeving overtuigend aangetroffen. In het geval van graafonderzoek wordt dan ook begeleidende metaaldetectie aangeraden.

Een en ander is samengevat en geclassificeerd in tabel 1.

Tabel 1. Samenvatting en classificatie van de archeologische verwachtingswaarden. De nummering correspondeert met de beschrijving.

nr.	omschrijving	datering	(verwachte) sporen	(verwachte) mate van conservering	trefkans	(verwachte) wetenschappelijke waarde
1	voormalige boerderij Eind 47	eind 18 ^e eeuw	bakstenen funderingsresten en uitbraaksporen	laag	zeer hoog	zeer laag (want te recent)
2	periferie boerderij-erf Eind 41	lme-pme	grondsporen houtbouw, greppels	hoog (in het noordelijke deel)	laag	gemiddeld (want zonder context)
3	landweer	lme-pme	greppelstructuur	hoog	laag tot gemiddeld	hoog (want onderdeel van breder onderzoek)
4	overige bewoningssporen	rom-lme	huizen, putten	gemiddeld (in het noordelijke deel)	gemiddeld	hoog (want indicatief voor verwachtingswaarde omgeving)
5	oorlogsresten	1944	loopgraven, schuttersputjes, munitieresten	hoog	gemiddeld	zeer laag, wel risicovol

4. Conclusie en samenvatting

Het onderzoeksgebied tussen de adressen Eind 41 en Eind 49 in Nederweert-Eind heeft uiteenlopende en in wetenschappelijke waarde sterk uiteenlopende archeologische verwachtingswaarden. Deze bestrijken een tijdvak van (in principe) de Romeinse tijd tot de 20^e eeuw.

De motivatie voor uitgebreider archeologisch onderzoek ter plaatse leunt in hoofdlijn op met name op twee wetenschappelijke argumenten:

1. Deze locatie betreft de eerste mogelijkheid tot het iken van de archeologische verwachtingswaarden van het nog open landelijke gebied aan de oostzijde van de weg Eind dat in de komende jaren tot ontwikkeling gaat worden gebracht.
2. Het onderzoek kan ingepast worden in een breder cultuurhistorisch en archeologisch onderzoek naar de voormalige landweer van Nederweert-Eind, door bevestiging of uitsluiting van het veronderstelde tracé ter plaatse.